

VIOLA ARDONE

SUOMENTANUT LAURA LAHDENSUU

NIMENI  
ON  
OLIVA  
DENARO

AULA & CO

Italiankielinen alkuteos *Oliva Denaro*

Copyright © 2021 Viola Ardone & Giulio Einaudi Editore

Published by special arrangement with Alferj e Prestia S.r.l., in conjunction  
with 2 Seas Literary Agency.

ISBN 978-952-364-383-3

© Kustannusosakeyhtiö Aula & Co, 2023

Kansi: Sanna-Reeta Meilahti

Paino: Tallinna Raamatutrükikoda

Kustannusosakeyhtiö Aula & Co  
Kalevankatu 34, 00180 Helsinki  
aulakustannus.fi

Carolinalle ja Enzolle, vanhemmilleni.



# Ensimmäinen osa

1960



# 1

**N**ainen on kuin kannu – joka sen rikkoo, pitääköön hyvänään, sanoo minun äitini.

Olisin mieluummin syntynyt pojaksi niin kuin Cosimino, mutta eihän sitä minulta kysytty. Kohdussa olimme yhdessä ja samanlaisia, mutta sitten meistä tuli erilaisia: minulla oli ruusunpunainen nuttu ja hänellä taivaansininen, minulla räsynukke ja hänellä puumiekka, minulla kukkamekko ja hänellä raidalliset housut. Yhdeksänvuotiaana hän oli oppinut viheltämään ja vislaamaan, sekä sormien kanssa että ilman sormia ja minä osasin palmikoida hiukseni sekä niskaan että ylös pääläelle. Nyt olemme melkein viisitoistavuotiaita, hän on minua kymmenen senttiä pitempi ja hänellä on lupa tehdä paljon sellaista, mikä on minulta kielletty: hän saa kävellä kylässä päivänvalossa ja pimeään tultua, pitää polvihousuja ja juhlapäivinä jopa pitkiä housuja, jutella kaikenikäisten naisten ja miesten kanssa, juoda lasillisen vedellä laimennettua viiniä sunnuntaisin, kiroilla ja syljeskellä, ja kesäisin hän saa juosta merenrantaan saakka ja käydä uimassa. Minä arvostan kovasti meressä uimista.

Äiti pitää enemmän Cosiminosta, koska hän on vaalea niin kuin isä, ja minä sen sijaan musta kuin korppi. Hän ei ole mikään kannu eikä mene rikki, ja vaikka menisikin, palaset voi liimata taas yhteen.

Olen aina ollut hyvä koulussa, kun taas Cosiminoa ei koulunkäynti ole huvittanut. Äiti ei ollut siitä pahoillaan vaan sanoi, että Cosiminon on käärittävä hihat ja löydettävä hyvä työ, ettei hänelle kävisi niin kuin isälle. Katsoin puutarhassa puuhailevaa isääni, joka oli kumartunut hoivaamaan tomaatteja, eikä minusta näyttänyt, että hänelle olisi käynyt kuinka, hänhän on päinvastoin mielissään saadessaan tarttua aina johonkin uuteen hommaan, alusta alkaen. Niin kuin silloin, kun hän sai hankituksi meille kanoja rahoilla, jotka ansaitsimme myymällä rankasateen jälkeen keräämämme etanat. Hän antoi minun päättää niiden nimet, ja koska pidän väreistä, valitsin nimet Roosa, Liila, Sini, Harmaja, Viheriä... Isä alkoi rakentaa laudoista kanalaa, ja minä ojentelin nauloja ja vein hänelle sahan, hän alkoi koota rehukaukaloa, ja kun kanala oli valmis, kysyin: ”Isi, maalataanko se keltaiseksi?”

Äiti puuttui puheeseen: ”Mitäpä kanat ne siitä piittaavat, onko se musta vai keltainen? Ihan turhaa touhua.”

”Mutta keltainen kanala on iloisempi”, huomaustin, ”ja jos kanat ovat iloisia, ne munivat enemmän.”

”Ai niinkö ne sinulle kuiskasivat?” äiti kysyi. Sitten hän kääntyi ja meni sisään mumisten jotain omalla kielellään, Calabrian murteella, joka kuulostaa ihan erilaiselta kuin Sisilian kieli. Hän puhuu sitä aina, kun hänellä on hermot kireällä, ettemme me muut ymmärtäisi, ja valittelee, että oli virhe muuttaa tänne etelään.

Isä otti pensselin ja kastoi sen keltaiseen maaliin. Kun hän nosti sen, keltainen väri pisaroi ja valui sankoon kuin vatkutut

munat, joista aletaan paistaa munakasta, kuvittelin melkein jo tuntevani sen tuoksun. Arvostan munakkaita.

Maalasimme yhdessä ja märkä maali kimmelsi auringossa. ”Salvo Denaro, senkin luupää! Ja millainen isä, sellainen tytär”, äiti sanoi, kun palasin sisäpihalle. Suuttuessaan hän kutsui isää aina sekä etu- että sukunimellä, kuin alakoulun opettaja. ”Sinä et sitten ikinä, et ikinä kuuntele minua. Ja sinä rupesit maalaus-hommiin hyvässä hameessa, taivaan tähden, se tahriintuu! Mene vaihtamaan vaatteet ja pidäkin ne siistinä!” hän komensi ja otti pensselin kädestäni. ”Onhan meillä poikakin”, hän muistutti isää ja kutsui veljeäni. Cosimino tuli puutarhasta ja alkoi maalata, haluttomasti, mutta kymmenen minuutin päästä hänen kättään alkoi särkeä ja hän hiippaili matkoihinsa. Minä olin sillä välin pukeutunut siivousvaatteet ja jatkoin työtä isän kanssa iltaan asti, kunnes kanat menivät nukkumaan tyytyväisinä pikkuiseen keltaiseen kotiinsa.

Aamulla yksi niistä oli heittänyt henkensä: se oli Sini. Maalin-löyhkän takia, äiti ärähti Calabrian murteella. Kanakuumeeseen, isä kuiskasi. En tiennyt, kumpaa olisin uskonut: äiti puhuu ja puhuu ja luettelee minulle aina kaikenlaisia sääntöjä, ja sen takia niitä on helppo olla tottelematta. Isä sen sijaan on usein ihan hiljaa enkä minä sen takia ikinä tiedä, mitä minun pitäisi tehdä, että hän rakastaisi minua.

Oli miten oli, hautasimme kanan puutarhan taakse ja hän piirsi ilmaan ristinmerkin. ”Lepää rauhassa”, hän sanoi, ja palasimme sisälle. Eläintenkin elämä on täynnä vastoinikäymisiä minä ajattelin.

## 2

**S**en päivän jälkeen en enää tehnyt maalaushommia isän kanssa. Äiti sanoo, että on hänen syynsä, ettei markiisi ole tullut minua tapaamaan, vaikka hän käy muiden naisten luona joka kuukausi, ja se johtuu siitä, että minut on kasvatettu melkein pojaksi. Minä en yhtään arvosta markiisia, olen nähnyt hänet vain kerran ja minusta hän on pelottava. Yhtenä aamuna menin aamiaisen jälkeen kylpyhuoneeseen, ja siellä, ruostenvärisessä vedessä, lojui punaiseksi tahriintunut riepumytty kuin loukkaantuneen ja hukkuneen eläimen raato. Äiti avasi oven. ”Mitä sinä tuijotat?” Otin askelen taaksepäin. ”Markiisista se johtuu”, hän paljasti, heitti likaisen veden menemään ja alkoi hangata riepuja saippuakivellä saadakseen niistä taas valkoisia. ”Jonain päivänä tämä koskee sinuakin”, hän sanoi ja aloin rukoilla, ettei se päivä koittaisi koskaan.

Markiisin sääntöihin kuuluu, että on käveltävä silmät alas luotuina, reitiltä poikkeamatta ja pysyttävä kotona. Ennen kuin hän tulee, voin puuhailla puutarhassa, mennä isän kanssa torille myymään yrttejä, sammakoita ja etanoita ja ampua ritsalla pikkupoikia, jos he kiusaavat ystävääni Saroa, koska hän ontuu,

juosta Cosiminon kanssa pitkin katuja ja tulla kotiin hikisenä ja polvet mustelmilla. Joitakin minun ystäviäni markiisi on jo tullut tapaamaan. Siitä hetkestä heidän hameenhelmansa on laskeutunut polven alle, heille on tullut näppylöitä kasvoihin ja rinnat ovat alkaneet pilkottaa puseron alla. Crocifissalle on kasvanut myös hennot viikset ja pojat ovat alkaneet nimitellä häntä ”rosvopäällikkö ylähuuleksi”. Hän ei siitä piittaa vaan kuljeskelee ympäriinsä kärsivän näköisenä kämmenet vatsalle painettuina kuin olisi raskaana ja kyselee kaikilta luokkatovereilta samaa asiaa: ”Minun kuukautiseni alkoivat, entä sinun?” kuin olisi voittanut jonkinlaisen palkinnon.

Pojille ei sellaista tapahdu. He eivät ole niin kuin me, vaan kasvavat aikuisiksi vähitellen, ei yhdellä iskulla.

Koulun edessä luokkatovereitani odottaa aina joku vanhempi tai sukulainen, joka saattaa heidät kotiin, vaikka he aikaisemmin kulkivat koulumatkan yksinään. Jos joku poika osuu kadulla vastaan, he laskevat katseensa tietäen silti hyvin, että pojat katsovat tarkkaan kohtaa, jossa puseron napit alkavat kiristää ja niin he pitävät katseen maassa mutta selän suorassa – niin suorassa, että napinreiät ovat repeämäisillään. Niin he näyttävät isän rinta rottingilla kulkevilta kanoilta.

Isosiskoni on minua neljä vuotta vanhempi, ja hänkin kulki niin ennen kuin meni naimisiin. Hän on vaalea niin kuin isäni ja kun hän kulki kadulla, kaikki miehet katsoivat häntä, ja mitä enemmän he katsoivat, sitä enemmän hän pullisti rintaansa ja mitä enemmän hän pullisti, sitä enemmän he katsoivat. Tiedän sen siksi, että minun piti vahtia häntä, koska veljeni Cosimino maleksi milloin missäkin. Fortunatan nimi tarkoittaa hyväonnista, mutta ei hän enää niin kovin onnekas ole. Kaikki se silmäpeli johti siihen, että katseltiin vähän liikaa ja eräänä